

LA BIBLIOTECA DE LA FAMÍLIA D'ARENY-PLANDOLIT

La família d'Areny-Plandolit era una de les més importants del país: benestant, amb rellevància social i política i un gran pes econòmic. Entre el segle XVII i el primer terç del XIX, la casa Areny era una de les cases pairals més fortes de les Valls d'Andorra, i era propietària d'una quarta part de les terres privades de tota la parròquia d'Ordino. El punt culminant del poder econòmic i social de la casa es produeix cap a mitjan segle XIX gràcies a Guillem d'Areny i Plandolit (1822-1876), conegut com a Don Guillem, i pare del nostre protagonista d'avui.

La condició social familiar es veia clarament reflectida en la seva biblioteca. Cal tenir present que en una societat il·letrada i en molts casos analfabeta, com era l'andorrana de l'època moderna i del segle XIX, la presència d'una biblioteca a la casa era un fet excepcional.

LA BIBLIOTECA FAMILIAR

La biblioteca de la casa de la família d'Areny-Plandolit és un fons patrimonial familiar, declarat bé d'interès cultural l'any 2011, conjuntament amb el fons d'una altra il·lustre família de la parròquia d'Ordino, la casa Rossell.

El Consell General la va adquirir l'any 1972, conjuntament amb la resta de la casa, i actualment es conserva en la seva estança original.

Presenta característiques similars a les d'altres biblioteques familiars d'Andorra i de Catalunya. Es tracta d'un fons de caràcter general, on el contingut dels volums està clarament influenciat per la professió que exercien cadascun dels membres de la família. També revelen les seves aficions i lectures preferides. Així doncs, entre altres materials, trobarem molts tractats religiosos propietat de mossèn Joaquim, molts llibres de medicina, la major part propietat de Pau Xavier d'Areny, o petits textos teatrals que pertanyien al seu fill Xavier.

El fons abasta cronològicament des del segle XVI fins al XX. El document més antic és un tractat de dret canònic, imprès l'any 1522, titulat *Opera Fellini. Secunda Pars*, i els més moderns són diversos tractats mèdics editats tots el 1967.

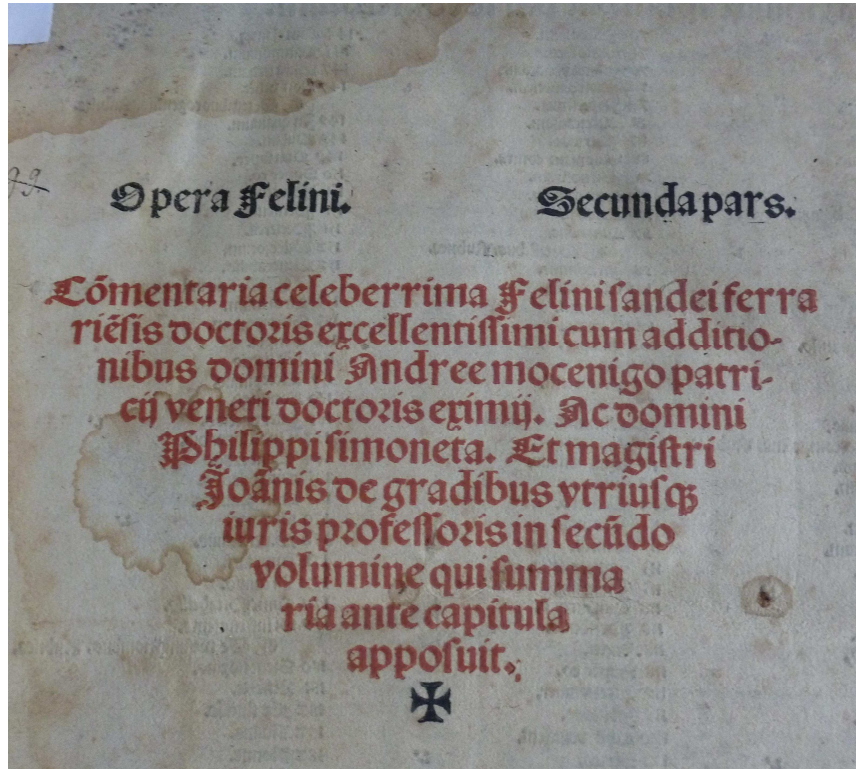

Figura 1. *Opera Fellini. Secunda Pars*

Actualment sabem del cert el nombre de volums i el tipus d'exemplars que podem trobar a la biblioteca,¹ gràcies a la catalogació del fons duta a terme per la Biblioteca Nacional entre els anys 2005 i 2007. Documentar els exemplars que contenia en el passat, però, és una tasca complicada, a causa de les nombroses vendes² dutes a terme pels membres de la família. Tot i així, a finals del segle XIX trobem diverses cròniques escrites per periodistes i excursionistes de l'època que hi fan referència, i segons les quals la biblioteca contenia un miler de pergamins, més de 5.000 volums i prop de 150 incunables.

¹ S'han registrat 5.486 monografies, 6 documents cartogràfics, 139 partitures, 12.727 exemplars de publicacions periòdiques, 168 catàlegs, 205 fullets, 9 programes, 28 cartells, 5 gravats i 1.700 targetes.

² La primera venda es produeix cap a l'any 1900, quan Joaquim d'Areny-Plandolit va abandonar l'abadia de Montserrat, i la segona la va dur a terme el fill gran de Pau Xavier, que havia traslladat part del fons al seu domicili de Barcelona.

L'excursionista català Salvador Armet i Ricart (1860-1928), membre del Centre Excursionista de Catalunya, feia referència a la biblioteca i al seu gestor en la crònica del seu viatge per les Valls d'Andorra l'any 1905:

“A Ordino trobarem encara despulles de l'antich esplendor de la casa dita Areny, després Barons de Senaller. [...] Compta ab una hermosíssima y ben nodrida biblioteca-arxiu, que conserva y augmenta ab intel·ligent zel nostre estimat consoci Mossèn Joaquim Areny de Plandolit, simpàtic sacerdot, successor de dita familia.”

Seccion Benedictina

BIBLIOTECA AREÑY DE ORDINO	Obra n.º .....
Título <i>Rasgo breve del Heroico suceso que dio ocasion para que los dos nobles zarageranos y amantisimos hermanos los Santos Voto y Felix fundaran el R. Mon.º de S. Juan de la Peña</i>	
Autor <i>D. F. Joaquin Aldea monje de la misma Real casa</i>	
Traductor	
Tomos <i>J.</i>	
<i>Impresion: Zaragoza: Impr. de Francisco Moreno. 1748</i>	
N.º	Letra .....
(Sección	Estante .....
Grupo	

Figura 2. Fitxa bibliogràfica

Una altra aproximació al contingut ens la donen les fitxes bibliogràfiques (figura 2) trobades a la Biblioteca, on es descriuen nombrosos documents, que avui en dia ja no formen part d'aquest fons. Les fitxes evidencien els diversos intents de catalogar la biblioteca. Una part important van ser escrites per mossèn Joaquim d'Areny Plandolit, de qui parlarem més endavant. La seva condició de monjo benedictí feu que possés especial cura en descriure els llibres d'aquesta temàtica, i sota l'epígraf “Sección benedictina” trobem la descripció de nombrosos documents que avui en dia formen part del fons de la Biblioteca de l'Abadia de Monserrat. De ben segur, que la resta foren adquirits per particulars i col·leccionistes. Alguns però, resten encara a la casa pairal d'Ordino.

Figura 3^a. Retrat de Joaquim d'Areny-Plandolit

JOAQUIM D'ARENY PLANDOLIT GESTOR DE LA BIBLIOTECA

Joaquim d'Areny-Plandolit (Barcelona, 26 de setembre del 1862 – la Seu d'Urgell, 21 d'abril del 1906) fou el cinquè fill del matrimoni format per Don Guillem d'Areny-Plandolit i la seva segona esposa, Carolina de Plandolit i Pelatí.

Va ser sacerdot, prevere i beneficiat de l'església de Sant Just i Pastor de Barcelona. L'any 1895 va professar els primers vots com a monjo benedictí a l'abadia de Montserrat, amb el nom de Guillem.

Cinc anys després es va traslladar al monestir de Samos (Lugo), on abandonà la professió solemne i renuncià a l'hàbit monacal. Abans de traslladar-se, però, va desfer-se de totes les seves propietats privades. Gran part del seu fons bibliogràfic el va vendre a l'abadia de Montserrat.⁴

Així doncs, gràcies a la voluntat de l'abat Josep Deàs de legalitzar la possessió dels documents que Plandolit portava quan va ingressar al monestir i que deixà allà un cop va

---

³ Imatge obtinguda del llibre: ALBERT CORP, Esteve. *Don Guillem d'Areny i de Plandolit Baró de Senaller i de Gramenet : M. Il·ltre. Sr. Síndic de les Valls d'Andorra : 19-2-1822 - 23-2-1876*. Andorra: Editorial Andorra, 1987

⁴ Cal recordar que el fons de la Biblioteca de Montserrat patí pèrdues molt importants a causa de la destrucció motivada per l'incendi i el saqueig dels soldats de Napoleó l'any 1811. Posteriorment es dugueren a terme diverses campanyes d'adquisicions per tal de compensar la pèrdua de documents.

abandonar-lo, l'any 1900, es formalitzà la compra i a canvi de 2.000 pessetes el monestir adquirí 262 documents antics, 116 pergamins i algun altre document. Plandolit rebé també 1.500 pessetes més com a compensació per diversos objectes, com ara estampes, pintures i llibres, entre d'altres. Quan ell morí el monestir va comprar la resta de documents als marmessors de la seva herència. Segons les anotacions fetes pel pare Fausto Curiel, bibliotecari en aquell moment, aquest segon lot de documents entrà al monestir el 17 d'agost de 1907.

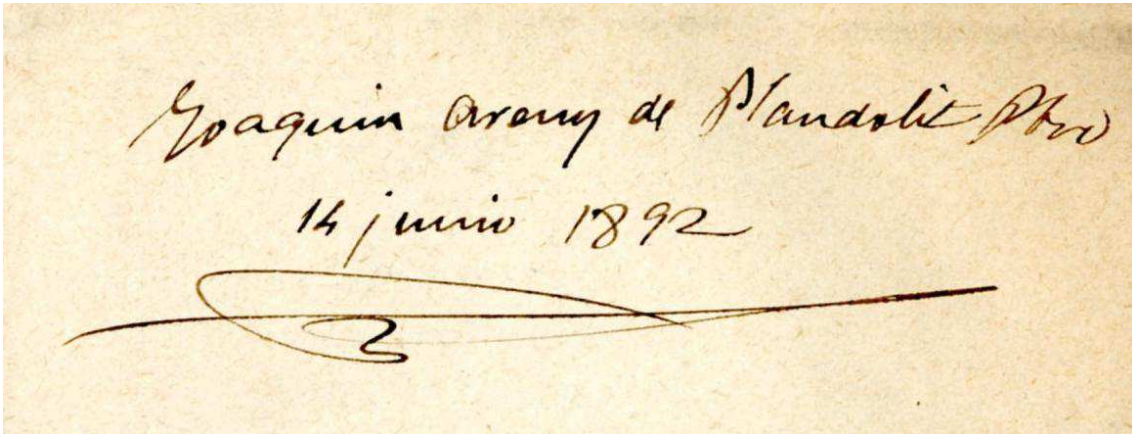

Figura 4

Mossèn Joaquim va ser un gran col·leccionista de documents, llibres, manuscrits i altres materials, i per les seves mans passaren documents de gran rellevància.

A finals del segle XIX l'antifonari de missa de Sant Romà de les Bons i el *Liber mysticus* eren de la seva propietat (Xavier Altés, 2005). Ho sabem del cert perquè durant l'estiu del 1905 va intentar vendre'ls al sacerdot i gregorianista mossèn Miquel Rué (1864-1926), aleshores mestre de capella de la catedral de Girona. En no rebre resposta, el 3 d'abril del 1906 en va gestionar la sortida a l'estranger i l'eventual retorn a Barcelona. Plandolit va morir divuit dies després i foren els marmessors de la seva herència els que finalment varen dur a terme la venda. L'antifonari de missa va comprar-lo l'historiador Francesc Carreras Candi, que posteriorment el donà a la Biblioteca de Catalunya. El *Liber mysticus* és l'actual manuscrit número 72 de l'abadia de Montserrat. Varen comprar-lo a Francesc Juanmartí, marmessor de mossèn Joaquim, el juliol del 1911, a canvi de 1.000 pessetes.

Molt probablement, també va posseir alguns pergamins dels segles X i XI procedents del monestir de Sant Llorenç del Munt. De fet, molts documents antigament dipositats en

aquest monestir s'han perdut i s'han hagut d'estudiar a posteriori a partir de còpies manuscrites fetes per mossèn Joaquim, que difícilment hauria pogut copiar-los si no hagués tingut accés directe als originals. Segons l'historiador Mark Mersiowsky, devia comprar-los al llibreter d'antic Salvador Babra, l'empresari d'antiquària més important del mercat català d'aquella època. Posteriorment en va vendre al monestir de Montserrat una part, i una altra a particulars i col·leccionistes. Molts d'aquests pergamins es troben avui a la British Library⁵ de Londres.

Plandolit també fou l'autor del document *Col·lecció heràldico-genealògica de famílies catalanes (i també d'algunes espanyoles, en general), per ordre alfabètic de cognoms i de localitats*. El va enllestir vers l'any 1900 i està format per 23 volums. Actualment es conserva a l'arxiu del monestir de Montserrat.

El fet de posseir nombrosos i importantíssims documents, i d'haver-ne transcrit i copiat molts altres, devia facilitar aquesta tasca de recopilació tan exhaustiva, que no passà desapercebuda per als seus contemporanis. El seu amic mossèn Antoni Maria Alcover fa menció de l'ajuda que li brindà Plandolit per confeccionar l'apartat toponímic del seu *Bolletí del diccionari de la llengua catalana*.

“Un altre bon amich, Mn. Joaquim Plandolit, d'Ordino (Andorra), persona eruditíssima en documents antics catalans, sobre tot, del bisbat d'Urgell, s'es oferit a replegar-nos noms de coses, llocs, llinatges, etc. d'un arsenal inmens que té de pergamins copiats del segle VIII al XIV. ¡Ja hu crech que Mn. Plandolit mos ne treurà un esplet d'aquells! Beníssim!”

Júlia Fernández
Octubre del 2014

---

⁵ Els documents foren venuts a la British Library pel llibreter Eigil Fischer, que havia treballat amb una gran quantitat de documents procedents de Girona, bona part dels quals la degué comprar a mossèn Joaquim.

Trobareu més informació sobre el fons Biblioteca del Museu Casa d'Areny-Plandolit al nostre web, des d'on també podràs consultar el nostre catàleg en línia: <http://www.bibliotecanacional.ad/>

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Abadia de Montserrat [en línia]. Montserrat: Abadia de Montserrat. <<http://www.abadiamontserrat.net/>> Consulta: Febrer 2014

Arxiu Casa d'Areny-Plandolit [en línia]. Andorra: Arxiu Nacional d'Andorra. <<http://www.arxius.ad/>> Consulta: Febrer 2014

Arxius. Butlletí del Servei d'Arxius. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, núm. 41, primavera de 2004, p. 2-4

La casa d'Areny-Plandolit. De casa pairal a casa noble. Andorra: Govern d'Andorra. Ministeri del Portaveu, Cultura i Ensenyament Superior, 2007

ALBERT CORP, Esteve. *Don Guillem d'Areny i de Plandolit Baró de Senaller i de Gramenet : M. Iltre. Sr. Síndic de les Valls d'Andorra : 19-2-1822 - 23-2-1876*. Andorra: Editorial Andorra, 1987

ALCOVER, Antoni Maria. *Bolletí del diccionari de la llengua catalana*. Ciutat de Mallorca: Estampa de N'Amengual i Muntaner, 1907

ALTÉS AGUILÓ, Francesc Xavier. "El llibre místic de Sant Romà de les Bons (Andorra) : (Biblioteca de l'Abadia de Montserrat, ms. 72)", a: *Miscel·lània Litúrgica Catalana*. Barcelona: Societat Catalana d'Estudis Litúrgics, 2005, núm. 13, p. 47-277

ARMET I RICART, Salvador. "Del Segre a l'Ariege a través d'Andorra", a: *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*. Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya, núm. 127, agost de 1905, p. 241

CANTURRI MONTANYA, Pere. "El patrimoni artístic fora d'Andorra, un conjunt d'obres d'art sortides del país", a: *Ex-libris Casa Bauró. Fulls de Bibliografia*, núm. 4, 2001, p. 22-31

MERSIOWSKY, Mark. "Documents catalans a col·leccions particulars. Originals dels segles X i XI de Sant Llorenç del Munt i Sant Llorenç prop Bagà que posseí Joaquim Areny de Plandolit", a: *Faventia*, 27/2, 2005, p. 57-81

OLIVAR, Alexandre. *Catàleg dels manuscrits de la biblioteca del Monestir de Montserrat*. Alacant: Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives, 2007

OLIVAR, Alexandre. "Els manuscrits andorrans conservats a la Biblioteca de Montserrat", a: *Quaderns d'Estudis Andorrans*. Andorra: Cercle de les Arts i de les Lletres de les Valls d'Andorra, 1977, p. 43-47

OLIVAR, Alexandre. "Noves notícies de manuscrits litúrgics i a propòsit d'ells", a: *Miscel·lània Litúrgica Catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1983, II, p. 131-143